„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ„ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 63. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 24. АПРИЛА (6. МАЈА) 1877. ГОДИНА XII.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ.“

БЕЧ 23. априла. Јуче један од турски монитора почео бомбардовати Браилу приближив се руској батерији, ова отвори концентричну ватру, монитор изгуби опак, почне горети и да се у бегство. Лева дунавска обала неприступна је турским лађама због руских торпеда.

ПЕШТА 23. априла. Тиса одговорио на интерпелацију о источном питању Шомшићу, Шимонићу и Хорину уједно. Главни садржај: Аустро-Угарска остаје неутрална задржавајући себи за будуће слободу акције. Шимоњи жестоко ударо на Русију. Полит протусловио, да је јавно мнење у монархији против Русије. Руси потукли Турке код Браиле.

(Тел. кор. бир.) **ЦАРИГРАД** 4. маја. Усљед учињене руско-румунске конвенције саопштио је министар спољних послова румунском агенту, да су функције румунског агента у Цариграду суспендоване.

ВАЉА НАМ ПОСАО.

У Сарајеву 15. априла.

Прљава и грјешна дипломација долијала је. Топови „цара ослободитеља“ на Дунаву и на Карсу нијесу вјесници робовања за источне народе као што бијаху „цара разбојника“ кад с ордама пакла и грјеха у Трацију пређе и 1361 Једрене (Адрианопољ) освоји. Ти су топови вјесници слободе и ослобођења осталих источних народа, поглавито Словена (Срба и Бугара), Грка и Румуна.

Без претераности и фантазије и најстрожи реалист, сад или никад, мора подвикнути: **или се сад људство и хришћанство источно мора ослободити и својим животом проживити, или страшни суд настати.**

Ово је моменат кад се и опет оно уобичајено „ex oriente lux“ а не више „ex oriente nox“ казати мора. Јер и ако је жива истина, да само тешки и самртнички уздаси и мученички вапаји као гоћ и паклени мрак црног и чемерног ропства и разбојничког аговања с истока до грјешног запада допираше, пуних пет вјекова без престанка, опет саучесници наших крволока — мучитеља — као врховни ексекутори судбе народа, све једнако леђа окрећаше и уши затискиваше од свете погажене и љуто приковане правде и слободе источних хришћана.

Али све је људско за мало: тиранство и разбојство и бијаше учитељ слободе и правде.

Па и нека је непобитна истина, да ниђе тако као на каменом, и ако срећном и благословеном од природе и бога, балканском полуотоку не робоваше народи и због своје неслоге, али заникад неби тако овде као ниђе прошлост и садашњост једно на друго као двоје јаја наличило, да небијаше грјешне дипломације, која, као и вук, никад људи мјењала није. Она је нашим крвницима помагала наше ропске ланце стезати и дух и осјећаје наше тровати и подлим стварати.

Ми сад нећемо да испитујемо би ли, или не би, још при крају прошлог вјека и у почетку овог, иза грдних и страховитих пораза срушила се ова разбојничка турска царевина; и је ли ју велика француска револуција и недокучљива гордост и сујета првог Наполеона тадај спасла, доста то, да би суђено, словенској и православној Русији шијом завртнути крвнику и непријатељу источног људства и хришћанства.

Већ унаприједно знамо, да ће нас „Обзор“ најгрдним прогласити, што тек у почетку борбе и сукоба побједну пјесму крсту часном и Словенству православном пјевамо. Али сво људство нек се покоље — што као да сад више није прилика — и опет је Турчину: „алараматиле“ за увјек у Јевропи досуђено у овој 1877 години.

Јер било ли, да је Турен први, или неко други казао да је: бог увјек с великом војском, или како је кнез Меншиков ратном министру при крају јуна писао иштући помоћ: „сам бог поборает бољшим силам“ тек је аксиома од Адама до данас та иста.

Не можемо нити исказати наше радости што се све оно испуни, што смо ми у нашој „Застави“ још при почетку нашег устанка рекли, кад је прва усташка пушка код Невесиња цикнула, да је то абер опће балканске револуције и рјешења источног питања. Бијаше их те нас за то утопистима и сањарима зваху.

Још кад се је велика дипломација у почетку овог столећа у Прагу почела договарати о миру и кад су први прелиминари конгреса одпочети, виђаше се да Русији лежаше на срцу више свега, пропаст турска. С тог је тадај онако незнатног дипломата, какав бијаше Анстедт, у мјесто Неселрода, Стакелберга или Шувалова тамо послала, ради чега и Наполеон то разумјев пошаље такођер нулу Бињона. Па као што је тадај незнатног Анстедта међу Словенству злураде дипломате послала, јер јој слабо стало бијаше, шта ће и како закључити дерна дипломација, тако је она сада најбољег свог дипломату и државника, ђенерала Игњатијева, међу исто тако лукаве дипломате послала, да јој буде лакше тај вјечити чвор — источно питање, мачем и славенским мишицама засјећи и кугу и отров људства и хришћанства утаманити и с прекрасних и благословених земаља и народа одагнати и очистити.

Још негдје прије српско-турског рата један одлични руски родољуб и публициста прорекао је ове дане, кад је овако писао: „Ми смо се отресли нихилизма, космополитизма и покварене и гњиле западне културе. Највише смо се отресли **мајмунске културе** (коју буди узгред речено нама „Обзор“ као нимбус среће препоручује.) „Повратили смо се патриотичним осјећањима, разумјевајући под овим именом **отачаство, сав славенски свјет**. Вратисмо се науци народне историје. Прије свега пали смо у крило православне цркве. Русија је дуго времена предпостављала надрицивилизацију правом богу. Али данас она пада на кољена пред олтарем свете домовине славенског свјета, живота и славенске мисли.“ А иза оних рјечи, које је вредни славенски родољуб и научењак Аксаков изговорио у срцу Русије, могаше свак овоме се надати, што сад свако поштено славенско срце ужива.

Једно је што одма при почетку славенско-мухамеданске крваве борбе „Обзор“ на сва уста виче, позивајући нас под ново господство и сладећи га овим рјечима, које су пуне сарказма и сатире, кад се зна, да и данас велики народни мученик само за то чами у тавници те културне државе, што је јавно и поштено и на законит начин казивао, да је Србин и пријатељ слободе људске и српског и рајиног ослобођења. „Обзор“ овако даклен нас у тај свој јарам позива и мами: „Амо да се развијамо и устројавамо под закриљем државе, која док с једне стране укроћује дивље, братоубијчке страсти (!!) с друге стране осигурава и пружа сва средства културе и материјалног добра“. (!?)

Јадни „Обзоре“ како си ниско пао, као да нико од нас ту твоју државу непознаје, и као да тамо браћа наша у правом су рају! Или је „Обзор“ тако брзо заборавио што је скоро писао и што смо ми и без њега знала, да је та држава на рубу банкротства, што се тиче материјалног добра, а нека бискуп Добрила каже, како је тамо култура, ђе га гоне и псом прјете му због рођеног али друкчијег убјеђења и осведочења.

Не „Обзоре“, ми живи у ново господство нећемо, све и кад би Србија и Црна Гора била на умору, како им ти надгробну пјесму пјеваш.

Краљица Артемизија у пилулама је свог мужа појела, само док је она у животу да га нико однети и уништити не може. И ми ћемо мртви, пусту домовину нашу, српску Босну поносну, новом господару под ново господство дати. Та и тако нам је душман све одузео и уништио. Мало је оних Србаља, који не би могли са Бијантом казати: „omnia bona mecum porto“ (све своје добро собом носим). Нема тог српског сина, који увјек, а некмо ли данас, не би волио Еркула да почисти Ауђијеву појату, него ли Полифема, који само ждере људе и стоку. Ако мисли „Обзор“, да је „бахатост, која се у новосадском листу кочи“ кад он вели и учи и тврди, да ће Босна само српска и ни чија друга бити, нек му пане на ум, да је војска краља Виктора Емануила јаднije поражена била код Кустоце и под Висом, него ли су српски соколови и војска кнеза Милана код Ђуниса, па је опет Виктор Емануил Млетке добио.

Него је јадно то од једног славенског и то Српству најближег листа да се онако изражава о Србији и њезиној војсци, пред којом, како дивно и праведно рече у „Застави“ наш пријатељ из Земуна: „треба да се поклоне сви Словени и да капу скину пред толиким родољубљем и пожртвовањем.“

Или је за то смртну пресуду народ српски и Србија заслужила, што љетос не могоше Турску срушити, и ако то нити могуће бијаше. Та људи су и повјест Карлу I. толика грдна зла опростили што је само једном човеку Ван-Дику добра учинио, као и Лудвику **XIV**. што племенито једног Молијера потпомагаше. А зар кнез Милан и српски народ ропство и смртну пресуду заслужују, што љетос са кнезом Николом и његовим дивним Црногорцима и са шаком усташа не могоше царевину од преко 30 милијона душа оборити?! Ај, „Обзоре“ гора је твоја улога и од Јудине и од Бранковића. Те ко ће, веле људи да тргује нек иде у Манхајм; нек иде у Хајделберг ко ће да научи; у Баден ко ће да се весели, а ми велимо: ко ће да се обрука и славенским, а не малог хрватског народа, издајицом покаже, нек иде под барјак „Обзоров“.

А ми и сад и увјек кличемо: живило ослобођење српско и српских земаља Босне и Херцеговине! Живио наш кнез и господар Милан Обреновић IV. а херцеговачки и зетско црногорски Никола I. Петровић.

У здравље „цара ослободитеља“ и његове храбре војске и великог и православног руског народа, то ћемо постићи, то морамо постићи.

Ово је одпоздрав „Обзору“ на његов поздрав у броју 91. од 20. травња, под насловом „Неваља вам посао.“

БЕЧ 19. априла.

(*Инглеска — неутрална! Прокламација краљице Викторије. Руски успеси. „Словенски програм.“ Руско-румунска конвенција. Логика бечки новинара.*) Све до данас се држало, да ће Инглеска ако не одмах, оно бар у току овога рата заузети према Русији одлучан, непријатељски положај и да ће — у случају ако би руска војска прешла таковану „неутралну“ зону у Бугарској — прећи из пасивног непријатељства чак у активност. Ово беше свим туркољубима као нека узданица, а познато је, шта су мађарски и неки бечки листови писали о анимозитету између Инглеске и Русије. И ако је Биконсфилд до сада попуштао Русији, и ако се подвргавао и најнемилијим Инглеску управо понижавајућим приликама, то се ипак и баш за то могућност инглеског непријатељства ни у руским листовима порицала ниие и све до јуче се држало, да ће тад Инглеска изићи из досадашње своје резерве.

Но ово би био и једини непријатељ Русијин, јер — као што знамо — Немачка је готова да прими улогу на се, коју је играла Русија за време немачко-француског рата. Томе сведочи енунцијација Бизмарковог листа „Норд. Алг. Цтг-а“, коју смо одпре споменули. Тројецарски савез јачи и моћнији је но икада и његова се важност побија ничим, па ни претстојећим ратним догађајима — ово је језгра тога чланка; као што ће свак видети, ово је доста јасно и разумљиво. У осталом, то чини Немачка не само „своје симпатије“ ради према Русији или можда из благодарности не него из природног нагона, да се тим обвеже Русија по ново и да се осигура њезиног пријатељства за случај, кад би се на ново истакло питање немачко-француско. Најбољи је коментар к овоме — говор, што га је држао стари маршал *Молтке* на „рајхстагу.“ Аустро-Угарска, поред све мржње Мацара наспрам Руса и поред свег пријатељства према Турцима, ићи ће оним путем, који је прописан од природе њезине од географског и политичког положаја њезиног, јер непријатељство и рат с Русијом могао би имати последице, које за цело неби увећале способност ове монархије за ексистенцију. Италија није никада ни крила, да су јој симпатије на руској страни, које из наклоности према балканским народима и мржње према Турској. које из природна, егојистички нагона. Ако се до скора сумњало, да је италијанска политика пошла овим правцем, тај се могао уверити о том чину из италијанске „зелене књиге“, у којој су публиковале све депеше министра спољ. послова Малегарија о источном питању. Францеска пак и ако би хтела, да заузме какву позицију у корист овога или онога не сме тода учини, јер је у томе пречи Немачка. Француска је за сад по природи већ упућена на најстрожију неутралност. Остаје дакле Инглеска. Из овога што смо мало час рекли, доста се јасно види, да је европска коалиција против Русије искључена, а најмање коалицији, као што је била она год 1854. Томе је довољан доказ, да се после манифеста руског ни једна влада није нашла побуђена, да учини какав приговор против онога места у прокламацији, које се односи на европске велесиле. Но као што рекосмо, из руско-турског рата, могао се развити руско-турско-инглески рат. Па ако то не, оно је сигурно било, да ће Инглеска потпомагати Турску новчано и официрима. Ових се дана претресало ово питање, не само у мондонском парламенту, него и у кабинету инглеском. Било је у њему две партије. Једна заступаше идеју пријатељске неутралности (т. ј. пријатељска по Турстку), а друга строге неутралности. Првој странци припадао је и сам лорд Биконсфилд, а на челу друге странке стајао је сер Норткот. Борба је канда дуго трајала, јер нам телеграф тек јуче донесе вест, да је умеренија странка победила и да је лорд Биконсфилд и опет се сјајно, бламирао“. *Краљица је јуче издала прокламацију, којом „народу своме“ саопштава да ће се Инглеска придржавати најстрожије неутралности и којим својим поданицима налаже, да се према томе равнају и да се клоне свакога чина, којима би се повредила неутралност инглеске државе.* Овом је прокламацијом дакле уклоњена свака сумња, да ће бар за сада доћи до какве компликације и Русија је збиља постигла оно, за чим је тежила и чега је ради инсценовала и конференцију и протокол, а то је *европски мандат*. Турци немају данас никаква савезника до оно неколико мађарских софта у Пешти, јер их је чак и протектор, у кога се све до последњег тренутка уздаху, нипустио или — ако хоћете — изневерио. Русији су одрешене руке и руска војска прелази Дунав не само као извршилац воље царске него као мандатар Европе у име европског мира и поредка, у име части и достојанства руског, у име човечности и слободе.

Руска је дипломација славила триумф већи но што га је славио некада и сам Бизмарк; Горчаков и Игњатијев изиграше срећно сву Европу, изиграше и самог чивутина-дипломату лорда Биконсфилда. *Палмерстон, да прочита прокламацију краљице Викторије, преврко би се у гробу!*

* * *

„Нови бечки Тагблат“ донео је јуче у форми берлинског брзојава „словенски програм“, који је, као што Тагблат вели, у Москви углављен. Тај словенски програм „Тагблатов“ одобрен је од цара Александра а престолонаследник Александар Александровић јемчи за његово извршење. По овоме ће плану Румунија да постане независна држава и уз то ће добити Добручу. Црна Гора остаје наравно независна а прошириће се према северу и југу. Црна Гора добиће Херцеговину и северну Албанију. Бугарска ступиће према Порти у исти одношај, у ком се до сада налажаху Србија и Румија. Србија остаје и даље одвисна но само ће у накнаду добити Стару Србију и приморана је, относно кнез Милан, да са Црном Гором углави „наследствени уговор,“ тако, да би у случају да једна или друга династија изумре, она што ће преживети другу, имала право наследства, чим би се ове две кнежевине на „*најбољи*“ и „најприроднији“ начин спојиле. Све ове државе пак биле суверене иди

зависне од порте сачињавају неку подконфедерацију протекторством руским. Руски цар узима титулу „словенског цара“ и „покровитеља.“ Ово би био дакле словенски програм, што га је дописник „Тагблатов“ у Берлину дознао. Нећемо се упуштати у критику или у разговор о овоме „програму“, што се излегао у редакцији Тагблата, него ћемо просто да кажемо, да је овај „програм“ за то измишљен, да се застраше Немачка и Аустрија, па да се одмах одрекну пријатељства руског.

Заиста, мудро момче тај дописник „Тагблатов“. Како је он то све лепо измислио! Па само ништа да не фали, начинио је Александра славенским царем. Међу тим, паметни се људи овде и у Немачкој и не обазиру на оваке измишљотине, које би на последку још и имале нечег примамљивога кад би само паметније измишљене биле.

* * *

Руско-румунска конвенција примљена је не само од коморе већ и од сената и одмах је ступила у живот. По гласу ове конвенције Русија је господар жељезница и осталих комуникација. Војсци руској дозвољен је прелазак кроз област румунску и кантоновање у њој. Русија пак обвезана је Румунију у заштиту узети. У овом је духу и наравно према овом уговору и прокламација састављена, што ју је велики кнез Никола издао на Румуне. Дневна заповест руској војсци, коју можемо слободно уврстити у најлепше и у најузвишеније манифестације ма ког восковође и у прошлости и у садашњости одговара савршено положају, какав је постао услед конвенције између Русије и Румуније.

Не зна се још, да ли ће Румунија Турској огласити рат, али свакако, да ће Румунија већ својим положајем доста знатну улогу играти у корист Русије. Овдашњи неки лист страшно се „ополчио“ на Румуне, па у огорчености својој тако је наиван да позива Румунију на одговорност због повреде „париског уговора“. А овамо је он сам сам пре више дана „свему свету на видику“ констатовао, да је већ лондонским протоколом уништен „париски уговор“, а донео је и ту велеважну вест, коју смо усвоје време узели на знање, да су владе на турскУ окружницу, којом порта потражује интервенцију у смислу чланка VIII. у париском уговору, одговорила, да је Турска сама повредила и уништила париски уговор. Па од куд онда да Румунија повреди онако већ уништен „париски уговор“?! Иначе се каже да је у женскиња коса дуга, али памет кратка. По нама није познато да је у редакцији „Нове сл. Пресе“ идеја еманципација женскиња толико успела, да тамо женскиње уређују. Него ће бити у оне господе кратка коса а — дуге уши. Quod erat demonstrandum! (**Т. С. В.**)

ДОПИСИ.

Београд 15. априла. — Моћне речи руског цара изговорене у Кремљу 30 октобра — обистинише се. Небо што се за последња четири месеца навлачило тамом и бурним облацима над словенским светом, постало је на мах чисто и ведро. И опет је просинуо зрак историјске свести; осветљена је и поново повраћена сила оних речи, што их је цар ставио на ултиматуму од 18. октобра. У тренутку нестаде мрачне копрене, што се толико векова повијала над јадном рајом; нестаде варљиви обмана, што на, и онако мутно, чело родољуба бацаху још тежи терет туге и ужаса. — Али, је ли могла Русија друкчије и учинити после гордог јогунства порте? Одговара се, да није. И човечност и политички обзири наметнули су јој ту дужност, да угњетеним једноплеменицима укаже своју помоћ и поврати одузете им добити, које су на силу отете. Принуђена је прећи на одлучније кораке, а тиме и стати на пут турској самовољи срествима, који ће свакојако имати повољнија успеха. Русија је дакле, појимајући своју снагу, прешла после толиких препона словенски Рубикон, да заслепљенога у фанатизму рушиоца најсветијих човечанских права, без достојне штедње, силом оружја укроти. Русија се овим одужила према себи, потлаченој једноплеменој браћи и по крви и по вери, целом словенству, које је једино у њу упрло своје очи. Напредак њеног оружија створиће не само код балканских народа благостање и слободу, но и остали Словени доћи ће одмах у други сретнији положај. А за сад, док још на Дунаву није топ огласио свети почетак ове значајне борбе, док храбре руске армије нису одпочеле своје операције на Балкану — намеће се питање, какав ћемо пут ми у опште узети у овом тренутку? Да ли ће се Србија неутралном чинити, или ће и она овога пута суделовати у борби? Како ћемо стајати у оним свечаним минутима, кад се судба балканских Словена буде решавала, и тешки ланци робовања раскидали.

Нема сумње, да би наш народ могао мирно пратити догађаје, који су га неизлечимих жртава стали; догађаје, који су битно везани с интересима нашег опстанка. Но за то не треба нам у грех приписати, што нисмо до краја ове драме истрајали. Томе су онда други фактори на путу стајали. Тада готово рећи усамљени, остављени самима себи, а још при том и осетних жртава до тог времена принели, — па јесмо ли могли и за часак помислити на даље ступање у неравну борбу и у њој дочекати ове дане? Али сваки, који иоле мало више познаје стање наше земље, мораће признати, да се другчије није могло ни радити. На последку, шта би од нас данас било, да смо продужили ратовање? Не би ли нас надање на Русију, за тако дуго време изневерило и убило у нами најбољи дух и свако расположење? Али и овако, ипак се мора Србији у заслугу приписати, да је она била та, која је створила данашње повољне политичке прилике, натеравши Русију на самостално делање.

Код овако повољних придика, могли би слободно рећи, да би нам сада много лакше на срце падале ма како велике жртве, но што смо их досад подносили, а зашто? Врло појмљиво, кад знамо, да би нам само ово прилике биле кадре гарантовати поспешан резултат. Али смо везани постали од оног дана, од ког је потписан протокол мира. И ту лежи онај чвор, који нам неда да излијемо наша осећања према својој браћи.

Међу тим навешћу неке околности, које нам наговешћују, да нећемо ни ми, хтели не хтели, моћи на миру остати. Од војничких операција с обе стране зависиће те околности. Тако је одма по објави рата Абдул Керим-паша телеграфично питао пуковника Хорватовића, команданта тимочког корпуса, хоће ли допустити да турска војска пређе српске границе и заузме нашег земљишта до Кладова, како би руској војсци препречио пут кроз Србију. Даље и то, да с мониторима опседне Дунаво крај српске обале и брани против руске навале. Хорватовић је о овоме телеграфски известио владу и уједно јој дао на знање, да ће се моћи, ако би га Турци силом оружја напали, бранити, осим оне што има под својом командом, са још три бригаде народне војске. Услед овога питања решено је у министарској седници, да се сваки напад од стране Турске има сматрати као повреда уговореног мира, а тиме и поновлење непријатељства.

Иначе је и овде радосни одјек ратног манифеста цара избавитеља поздрављен живим саучешћем. Оживео је све старе успомене у нами; нову снагу, нов дух унео је у пробуђена народна осећаја. На глас да је руска војска прешла Прут, грађани варошице Раче поздравили су ову вест с нуцњавом из прангија и у вече варошицу осветлили. Пожаревљани ће, како јављају, држати још ове недеље молебствије за успех руског оружја и дуг живот императора, а овде ће се такође у недељу одржавати свечано богослужење у славу рођен дана руског императора. Не сумњам да оваквих поздрава није било по целој земљи, а ово што напоменух, то је само узгред речено, како је силно ова вест подејствовала на расположај народни.

Важнији политички догађаја за сад код нас нема. Бележим то само, да се г. Карцов вратио из Беча и да је нови француски генерални конзул за Србију г. Ромор синоћ дошао а у недељу ће имати у свечаној аудијенцији предати кнезу своја акредитива.

Београд 16. априла. — Између многих важних ствари политичке и дипломатске природе, енглеска плава књига донела је и војни извештај, о турским војничким операцијама против Србије, од мајора сер Арнолда Кембела, који је као „војни аташе“ своје владе, за скоро цело време борбе у моравској долини, у турском логору провео. Извештаји Кембела су из непријатељског логора с непријатељске тачке гледишта, па наравно да су у непријатељском духу и писани. Али су опет за то они нама од велике вредности, јер у њима налазимо поред многих важних података и факата, и за онда владајуће упечетка и осећаје, непријатељске према нашој борби, њеном току и резултатима. Историја ће свакојако загледати у записе и сведоџбе нашег противника у овоме рату, као и у наше рођене, па ће одвојити дела од речи, факта и резултате од навода, планова, жеља и оцена обеју страна. Довољно је за нас — а и за историју то: да се сви његови извештаји о војничким операцијама датирају из „логора пред Алексинцем“, одакле је он својим очима гледао: како се „турска моћ“ и „српска немоћ“, по свету разглашено „турско јунаштво“ и „српска малодушност“, три месеца боре и мере. Кембел је могао, као и сви други, назвати српску војску и најружнијим војничким именом, али опет за то он није могао избећи навођење факата и резултата предузиманих војених операција, које по себи не зависно и противно сведоче, и његов пристрасни суд обарају и потиру. За нас је главан његов опис турског положаја, турске снаге и турских планова, а похвале односно Турака и покуде односно Срба, са свим су личне природе. Ми смо наш испит за прошлу ратну годину пред историјом већ положили, па немамо нужде да се жестимо, што су нам до сада неке судије тако ниске белешке давале, као што је то пре кратког времена учинила и „туркофилска бечка Преса“. У садањем случају, и овом приликом толико ћемо за сад рећи: да при читању оваквих за нас неповољних оцена и пресуда, од стране агената и представника званичне Енглеске, не треба нам заборавити и на светлу стазу политичко-моралног прогреса, којом је јавно мнење отаџбине истог Кембела, Елијота и Дербије за време наше борбе пошло, и са које, при свим противним утицајима и напорима, још није скренуло. Симпатије народа енглеског за нашу и наше браће ствар нису угашене; и оне још могу играти важну — меродавну — ако не и решавајућу улогу у садашњој акцији за ослобођење хришћанских народа на истоку. Међу тим стрпимо се, немојмо све веровати што се о нами пише, причекајмо док други људи изрекну свој суд о нашој војни, па ће те видети, да ће те морати много више веровати и веће пажње обратити но другима, нами непријатељски расположено писаним, делима. Видиће те дасу то људи од војничког ауторитета, који ни часа нису од борбе одступали. На првом месту мислим овде врсног нашег вођу пуковника Хорватовића, који је, као што сам поуздано извештен, намеран предати своје бележке о прошлом рату јавности, и то ће дати да се штампа у Лајпцигу. Од други такође важни наши војнички глава, чујем да ће послеследовати примеру Хорватовићевом, те тако ће за кратко време историк имати подпуну збирку факата и докумената а тиме ће и вернije суд бити изречен о нашој војни, кад и једне и друге пасце упореди. Но о томе ћу и други пут коју рећи, а сад да пређем на ствари садашње важности. —

Јуче вам писах шта је министарски савет решио у погледу Аблул-Керимовог телеграма, а сад вам већ јављам, да се услед овог решења живо чине припреме на све стране. Због операција на Дрини, ако их буде, дошао је овамо ђен. Алимпић, да се посаветује око плана, који се мисли у Босни предузети. Наложено је свима административним чиновницима, да одмах следују позиву војених команда и да су у свако доба спремни без изговора. Пређашњи аудитори, начелници станица, магационари и сви њихови помоћници повраћени су опет у дужност. Тимочки корпус стоји спреман да на први позив поседне границу, а друга класа истог корпуса већ се налази на граници.

Иста наредба изашла је и за шумадијски корпус, те је заповеђено официрима да журно одлазе својим командама. Како ће се због ових прилика морати на брз начин извршити мобилизација војске, то је данас, што највећма занима све војничке кругове. Комисија, која је почела радити на преустројству војске, престала је радити, пошто је изнела неколико ваљаних предлога, као што су: да сваки округ има по један баталијон стајаће војске, да се официрска школа снабде већим бројем питомаца, да се народна војска нарочито дисциплинише кад је у логору, да сваки српски војник мора о свом трошку купити пушку најновијег система, наравно да би се то разрезало на све порезке главе и држава би у томе била у помоћи, и т. д. Ова је комисија хтела сва наша средства већим делом да употреби на будет војеног министарства, али како је садашњи рат искрснуо, то се одустало од сталне организације војске, а прешло се на већања привремене мобилизације, како би опасност, које нам од стране турске прети, предупредила и затекла у свако доба готове и спремне ако у случају буду то захтевали општи интереси балканских Словена. Поговара се, да је влада ступила у преговоре с једним француским друштвом око зајма, а од овог ће зависити и наше држање према Турској. Истина, да би и без зајма доста тешко ишло, али и у том случају, нагоњени ма с које стране, морали би притећи и оним силама, што нам се при руци налазе. Тек свакојаке налазимо се у оном времену, у ком нам ваља бити спремним, јер нико не зна, како ће се ствари окренути крај наших граница услед распаљеног фанатизма турског. Није прошло ни два дана од руског огласа рата, — а са границе алексиначке већ јављају да се кретања турске војске опажају покрај Суповца. Исто то јављају и са Дрине да се виде спрам Бадовинаца.

Овде се наговештава да ће ово дана доћи ђен. Черњајев у Београд. Ђен. Фађејев још се бави овде.

ћ. — Београд 19. априла. Рат Русије и ми поздрављамо са радошћу, јер у томе гледамо продужење наше свете борбе. Сад народ у Србији може увидети, да није забадава војевао. Русија је изашла на сусрет Србији и узела из њене руке заставу, која се сад још више лепрша, јер је у снажнијим рукама. Козаци тек што нису препловили тихи Дунав, који је трпељив те носи браћу

ЛИСТАК.

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ.

Ваљало би, да је на овом месту почешће опширнијих извештаја са наше позорнице. Ако не баш уза сваку претставу, а оно бар онда, кад је новитета. Тим би се и шира публика боље упознала с репертоаром, па и они, који немају прилике, да читају така извешћа у листу *„Позоришту.“* Ми то почињемо с Фредровим *„Девојачким заветом“* (приказан 2. апр. о. г.), а то највише с тога, што се не слажемо с оценом тога комада у „Позоришту“, па би ради, да викнемо у нашу публику онако, као оно некад онај старац Молијеру: „Courage, Molière, voila la bonne comédie!“

Гроф Александар Фредро је знатан писац шаљивих игара новијег доба. Његови производи обишли су доста великих позорница разна језика, а превађају их сами писци те врсте. О његовом живахном духу, о његовом дубоком познавању људског срца и друштвених мана, о његовом лаком и доследном начину писања, говорило се на више места с великом хвалом, А да је тај суд праведан, и да нам се ваља радовати, што се Фредрови рукосади пресађују и у наш врт, показује ево одмах „Девојачки завет.“ Да га најпре публици прикажемо по садржају и по психолошким свезама, како би сама могла судити.

Ујак Радостин има ветропировића нећака Густава. Густав се научио по великим варошима, да се вија по „свих злих небелих.“ Ујаку жао нећака што ће тако пропасти, па да га како сачува, науми га оженити и то, честитом девојком из познате породице (Добровска.) Оде с нећаком њима на село, али ветропировић и не хаје за уљудне, обичне девојке. Оне опет (Анђелија и Клара) хоће да су паметније од света света, па се бајаги заверiле, да мрзе мушкиње и да се неће удавати. Наравно, то рече свака до прве прилике, јер јој је теже рећи: „Ја бих, али ме још нико неће.“ Али је томе и друга психолошка основа. Оне су сеоске девојке, а од млађих мушкиња познају само сентиметална Албина, који је опет забасао у неку чудну врсту љубави према Клари. Албин је претерано осетљива, слаба женска нарав, па се према томе као мушко апсолутно не може допасти, а најмање живахној, оштрој нарави Клариној. Густав би им се допао, али понашање његово према њима утврђује их у уверењу, да имају право, што мрзи мушке и да разложно раде, што су се заветовале. За тај завет чује и ујак Радостин, па како му сви други савети код нећака не помажу, науми да га бар тим заветом дражи. Зна искусни Радостин, да су још праоци наши узбрали јабуку само за то, што је забрањено. То је помогло. Размаженом сујетном Густаву не иде то у главу, да се девојка може зарећи од удаје, кад је на свету и таких људи, као што је он. Хоће да куша Анђелију, а кад је баш видио, да се она (бар привидно) не шали, и да ту није као што је он свикао, поче га то дражити. Из шале постане збиља. Густав облеће све једнако око Анђелије, истиче своје лепше стране, не би ли јој се допао, али све заман: она је (привидно) хладна. Исто му се тако јада и сентиментални Албин на своју Клару, па како сад да помогне и себи и другу своме? Фредро resp. Густав зна опет добро психологију женскиња, па му је женска сујета јако средство. Анђелију испитује тиме, што је вара да је у неку другу Анђелију заљубљен, а Клару, да Албин хоће Анђелију а не њу, и да ће она морати за његова ујака Радостина. Клару увери о томе још тиме, што научи Албина, да стегне срце и да се мушки покаже према њој. То је целу ситуацију променило. Анђелији није много ни требало, јер је већ заволела Густава, а завет и онако не беше збиљски; Клара, које из сујете и гордости, које од страха, да ће добити стара мужа, а које с тога, што јој се Албин у овом облику баш и допао, заборави на завет и пруволи се Албину; Густав поред љубави Анђелијне омразио свој дојакошњи живот, а блажени Албин увидио, да ни љубав не живи, од уздаха па се сви слатко исмеваху својим младачким заблудама. Само се Радостин изнајпре љутио, што се нећак с њиме и с Кларом пошалио, али само дотле, док није чуо за што.

Фредров „Девојачки завет“ је према овоме красна шаљива игра и по замислу и по изведењу. Чиста естетика могла би јој у замислу замерити само у толико, што област није скроз једнака, него се о владу боре и Комус и Сатир. Фредро ту у један мах исмејава, срамоти и немилице шиба заблуде младих година и погрешне душевне смерове. Он својом уметношћу хоће и да користи, хоће да научи. Али то није естетична погрешка, него само нека врста слабије естетике. Особито није то погрешка у шаљивој игри, где се незна праве области и где се чак и дидактична појезија припушта.

Исто тако и по изведењу нема „Девојачки завет“ грубих уметничких погрешака. Карактери су природни, истинити и конзеквентни, радња са свим психолошки основани, комика чиста, необично фина, а не прелази нигде у драстику. Што би се привидној спорој радњи могло пребацити, томе је узрок велики психолошки обим. Фредро пред нама одастире и најмањи кутић од неколико срдаца, па нам их показује у њиховом сталном еквилибријуму. Док их потисне из тога еквилибријума, ваља постепених прелаза. Мутација направи, па и самог уверења (ма и погрешног) не обавља се на пречац. Ми хоћемо за сваку последицу најпре узрок, па с тога и изгледа, да је радња у „Девојачком завату“ спора. Фредро томе није крив. Толико би му се могло пребацити, да у том психолошком дедуцирању није показао оно оштроумље, што га је н. пр. у Француза. Он се том приликом враћа више пута на један исти или бар сродан мотив, а то изгледа као репетиција. Сује та игра улогу и код Густава и код Анђелије и код Кларе. Густав о себи каже Анђелији оно исто, што и Клари о Албину. Наравно да је то најприродније, али опет за то мори.

То је у кратко, што хтедосмо рећи о Фредровом „Девојачком завету.“ Придодали би још, да је на нашој позорници у врло хабеном руху. Превод је местимице тако рђав, каквог нисмо свикли чути са наше позорнице.

Рекли би што и о глумљењу, али нам је за сада мало места. Надокнадићемо другом приликом и ако су глумци чудан свет. Духовити људи, као што су сами писци, могу се критиковати и увек имају својих мана, али гг. глумце мораш само хва-

Русе Славенима на Балкану, а турске софте „браћи“ Мађарима у Угарску. Што се није решило на Дрини, решиће се на Дунаву.

Задатак је Србије да вреба згоду, да заузме Босну и Стару Србију, да избави земље на које лакомо погледа суседна монархија. Блебетање „Истока“ да Србија није ишла да осваја, одбијамо ми у име лепог имена Србије, које „Исток“ тако безобразно гази с најдубљим гнушањем. Тако резонирање може годити нашим цинцарима, али не народу у Србији, који неће да је толику крв пролевао ради неких фантома. Наша либерална странка издаје себи страшну сведочбу умног сиромаштва, кад трпи да ју заступа такав орган.

Српска влада и увиђа, да нису нестале тешкоће за ову земљу и да Србија сад може у миру „благовати.“ Она из све снаге ради, да ратне ударе што мање осети Србија, и да је спремна за све случајеве. Овде нико живи не верује, да ће се моћи мировати, кад букти свуд наоколо. То би било издајство Србије над — Србијом. Кад се и сами Власи мргоде на мују, ваљда не могу мирно гледати потомци ајдук-Вељка, како комшијска велесила подсеца жиле Србији, како откида најлепше цветове са српског дрвета. Истина да министар спољних послова г. Ристић уверава узбуњену дипломацију, како ће Србија мировати, но овде сви држимо, да је то празно уверавање, а ко ће бити тако безазлен — осим дипломације — да томе верује! Сваки век има своју моду. У нашем се веку једнако војује, а никад није било више раденика око наковња, де се мир кује, него у овом веку.

Да се мир стално одржи овде се труди највише и неуморно кнез Вреде аустро-угарски конзул. Одношаји између наше владе и вашег министра спољних послова, поред „благонаклоњеног“ писања од стране полузваничног „Фремденблата“ нису најбољи. Томе се није ни чудити шта све није предузимала аустријска влада, колико је покушавала, да посеје неспоразумлење између осталих велесила и Србије.

Чудимо се, како је могла Италија у питању морског пристаништа заузети онакав положај према Црној Гори, кад нам је познато, да је овдашњи заступник италијанске владе од свију заступника најпријатељскији положај заузимао према српској борби, а и у будуће бар се показује, да ће Италија нам бити пријатељски расположена. Бар италијански народ зна, како је несносно гледати рођену браћу под туђем господству.

Скоро сваки дан држе се министарски савети у којима учествује више пута и кнез. Већином предмет саветовања је држање Србије према догађајима на Балкану, а и зајам који се мисли закључити с једном француском кућом био је предмет саветовања у министарском савету. Кажу, да су услови зајма доста повољни за Србију.

Влада се неуморно труди, да што више законски предлога спреми те да изнесе на решење пред редовну скупштину, која ће се држати или у јуну или јулу. Управо предлози ти сачињавају реорганизовање администрације и судства. На реорганизовање војске нарочито се обраћа пажња, јер смо доста искуства стекли у последњем рату.

Држање Турске у овом рату према Србији као да није „вечито слављење“, као што је султан Хамид обећавао у ферману. Турска је збиља, ма да то побија бечки и пештански израјиљ, тражила да подседне Кладово итд. Наравно да је томе била противна српска влада, те је послала нешто војске да чува границу на Дунаву. Порта, кад је видела да не може мирним путем доћи до Кладова, одустала је од своје првашње намере. Тиме је порта уклонила повод новом рату Србије — *бар за сад.* Кад Русија пређе Дунав и стане продирати преко Балкана, кад дични кнез Никола са црногорским соколовима заузме Херцеговину, кад потражи Румунија своју независност, а нека друга сила Босну, кад се стане решавати сасвим будућност истока — тад ће повикати Србија: станите, моја је крв била она, у којој се муја почео давити, моји су синови они, који су на бојним пољанама жртвовали живот за слободу источних народа, моје је оно тело, које ви хоћете да раскидате! А Европа која ће радије гледати слободу, него деобу истока, прихватиће усклик Србије и неће моћи допустити, да њене праведне жеље утону у мору себичњачлука.

Допис у „Застави“ о „Истоку“ овде је врло добро примљен. Са свију страна слушали смо: што се није тако одавно почело. „Исток“ је тим поводом на најгаднији начин ударио на „Заставу“. Таке пиљарске грдње могу се још једино читати у новосадском „Истоку“ и у београдском „Српском Народу.“ Него то је нешто разумљиво: ко се једнако ваља по блату, неможе се другим чим бацати него — блатом.

За уредника „Српских Новина“ наименован је г. Стеван Чурчић бивши уредник Старе „Србадије“.

Београд све више добија стару слику. Добровољаца нема више у нашој средини, радње су се покренуле, свагдашњост отима мах. Да ли нас то може одвести благостању, да ли смо решили, што смо требали решити, то ће све решити — Русија, а Европа ће драговољно ударити свој печат. Ми мисију Србије нисмо напустили, него одгодили до бољих времена, кад ће наше потражбине бити за Европу најмање зло. И наше ће акције скочити, једино немојмо да их изгубимо донде.

☐ **Земун** 18. априла. Има случајева где је довољно навести голу нагу истину, да дознамо на чему смо, а свако разлагање је сувишно. Да је наше стање у Земуну несносно, загушљиво и сувише је јасно. Ко би и према оваким појавама био равнодушан, тај је не само малодушан, него и без оних особина, што кити човека, што га диже над осталим земним створењима. Код нас овде угушује се душевни живот; коме то годи, то сам бог зна, но на нас бацају све тежа камења без повода и ми ћемо заман викати: зашто је то? мађарска влада имала је бар циљ зашто гони српски народ, но крајишка ни тога нема. Мађарска влада никад незаборавља на своје креатуре, који су јој од помоћи; ми смо увек делом доказивали, да смо и сувише лојални према г. Молинарију и крајишкој влади, а г. Молинари тако се мало на то обзире, он тако мало помаже да се одржи популарност у крајишком народу, да ево ни после десет месеци неће да уклони комесара, него га држи не зна ни сам зашто; јер се још није родио месија, који би скинуо, бар привидно, одговорност са крајишке владе због комесарства.

Најгоре је, што наша општина није ни покушала, да се заузме за оно, што г. комесар напада, него још сами турамо главу у јарам.

Зашто је, то? *Што немамо ваљано организовану, са јасним програмом снабдевену народно-слободоумну странку и на политичком пољу, као што смо до пре две године имали на црквено-просветном пољу.* Овако лутамо по мраку. Ми имамо две партије на политичном пољу; но ни једна не вреди много ни кад је у опозицији ни кад је на крми у политичкој општини. *Позив напредније интелигенције у свези са овдашњим свесним грађанством мора бити тај: основати праву народну странку, која ће стојати у солидарности са осталом српском народном странком у Аустро-Угарској.* Без тога мора Земун тако рамљати. По начелима, а не по личностима треба да се деле странке. Ми држимо да интелигенција треба при изборима већничким, који ће се држати ове године, у свези са овдашњим свесним грађанством да развије такав програм, и да према томе удеси радњу око избора, па ма остала у великој мањини, јер и то ће брзо нестати, пошто у Земуну у општинама има елемената, — особито ако се буде радило као и по осталим српским местима, — који ваљада сачињавају и „канонен футер“ за једну странку, као што се показало најбоље у црк. општини од 1869—74. год. Пуне три године у политичкој општини владала је једна партија, како? — Мрско нам је и говорити. После тога дошла је на крму друга, садје „примирије“, и питамо, у колико је прва била гора од друге или друга боља од прве? Ако ћемо послушати глас савести морамо признати да је врло мала, да некажемо никаква, разлика. Мора се на томе радити, да оне две партије које су се показале год. 1871. оду са свим у запећак, а на њихово место да се постави јака српско-народна слободоумна странка. Таке фамозне странке не доносе никакве користи општинству.

Ми смо се додварали ђен. команди, па ево шта смо дочекали. Нити се смемо више додварати и довлачити као Кочина странка, нити превијати као трска, као ова друга странка, него створити странку која ће разумети потребе наше општине и која ће заступати исто ваљано и отворено. Тако ћемо створити веће, које неће увек и према сваком нападају „одозгоре“ само ћутати, него ће и умети и хтети сваки нападај достојно сусрести и одбити.

И прећашње и садашње веће служи на срамоту нашу. Ако хоћемо да буде боље, морамо се боље организовати, прорешетати садање веће. Из прећашњег већа, из садашњег интелигенције и из осталог грађанства прикупити ваљане и напредније елементе и под једну странку ујединити ил — онда мора свест и неустрашимо држање победити кукавичлук.

Донде морамо се старати да у садањем већу урадимо, што бар можемо. Као што сам поуздано извештен г. комесар Били намерава саззвати 10. маја вар. веће. То нас натерује да опет коју рекнемо већу. Више се одлагати не може. Вар. већу „сад или никада“ мора лежати бољак ове вароши на срцу, те за то треба да предузме кораке против г. комесара Билија. Комесарство се тако развило, да ми питамо, да ли живимо у цивилизованој држави, кад се така чуда могу догађати. На већу је ред. Надамо се да ће онај узети иницијативу у своје руке, који је највише позван а то је наш изабрани а још непотврђени градоначеоник. Ми знамо да он не може говорити и предлагати мере, како би дошли до потврде граденачеоника; али може, а као од већа највише одликован већник мора, у већу устати против деловања г. комесара. Ко је слаб и непоуздан према држав. властима пред столицом, тај ће бити и пред столицом. Ко хоће да се улагује ђен. команди на столици, тај мора и на столици. Ко зебе да неће можда изостати потврда, тај мора зебсти да га неће после збацити са столице или да ће га ђен. команда принудити да „својевољно“ (sic!) захвали. Да ли је тако код нашег изабраног градоначеоника показаће прва идућа седница вар. већа. Познавајући прошлост његову, која и њему треба да је милија него градоначеоничка столица, тврдо се надамо, шта више то је наше уверење, да неће ћутати као до сада већ с тога, што мора пазити да му неизветри, као алкохол, поверење општинства, а то би морало бити, кад би терао политику ћутања. Нека бира.

Последњи, дванајсти час куца за веће! До њих стоји: да ли ће после тога сљедовати зора или глува, гробна, али и дугачка тишина. Зар нас бар страх неће умудрити према такој провалији, таком ужасу?! —

Да прибележим сад неке местне ситнице.

Наш „општељубљени“ држ. одветник г. Вебер враћа се натраг из Госпића, де је после угушења српских листова био премештен. Из тога ће те увидети у колико се у будуће смемо надати, да ће са слободом штампе боље бити. Кад је и сам „Обзор“ увидио, да Молинари не трпи политичке самосталне листове можете мислити како је. Не замерамо ми г. Молинарију, него жалимо баш у интересу Аустро-Угарске, како се може доводити натраг човек, који је гоњењем слободе штампе додијао и нашим судијама и општинству. Уједно жалимо и г. Вебера, јер нема политичких листова, па ће му бити — бојимо се — дуго време. Доласком тог човека, дала нам се прилика да коју више кажемо, како се овде ради у преским парницама, молимо само наше читаоце у напред, да не помисле, да смо можда на обалама Нила. То нека му буде с наше стране добродошлица. —

Луче је отпутовала за Митровицу депутација, која ће у име грађанства поздравити Њ. В. надвојводу и маршала Албрехта. Надвојвода Албрехт је најславнији војсковођа у Аустрији, али при том вођа камариле, оне партије, која хоће анексију српских земаља, а као оруђе те партије служе „браћа“ Хрвати. Ми држимо за нужно нагласити, да је та депутација у име грађанства изразила само лојалност према члану превишњег царског дома, да је поздравила војника најславнијег ове монархије и — ништа више. —

12. марта управио је збачени вар. капетан г. Ј. М. Шимић други меморандум г. Молинарију. У том меморандуму оптужен је г. Велш садањи заступник вар. капетана. Г. Молинари решењем од 11. априла т. г. број 263. презид. наредиоје, да се против г. Велша води „ерхебунг!“ Зашто „ерхебунг“? „Жив ми Тодор, да се чини говор“ — вели нар. пословица. —

Базјаш 16. априла. 1877. Цариградска депутација, — коју воде браћи својој Алмош, Салај и Лукач стиже јуче овде са лађом „Софијом“ около 4. сахата по подне. —

Света које из Беле-Цркве, које из Базјаша беше да не речем мање, али бар толико, колико га је тамо где какав медвед игра. — У публици беше сав персонал белоцркванског кр. судбеног стола и среског суда, оба државна одветника и нешто помађарени Немаца бело-цркванa. — Поздрава никаквог не беше, јер Турци не знају нит мађарски нит немачки а опет у публици нико турски, тек по неко кроз зубе избачено „Eljen“ могло се једва чути. Турака беше на броју 17. од ових је један у достојанству митрополита два улема, два професора софтански и 12. софта. — Између свију беше тек једног, који нешто француска језика разумеваше. — Дочек је никакав, а свет је на њих гледао као на какова чудовишта. — Та и јесу то чудовишта. На први поглед могло се видети, да су то људи сурови, неотесани, прави Азијати. — Види се да европска култура баш ни најмање на њих упливисала није. — Свако мицање неспретног им тела, сваки зверски поглед ока им, сведочи да су људи, огрезли у неморалу, да нису имали додира са изображеним, напредним светом, — да су дивљачког колена. — Лице, у коме не видиш пропорцију обријане главе увијене дебелим чалмама, изнесе нам на видак старе крвнике од којих дрхташе некад сва Европа. — То је слика депутације цариградских софта, који иду да братинство са Мађарима утврде.

У 6. сах. пред вече кренуше се жељезницом за Пешту. — У Белој-Цркви на жељезн. станици, до-

---

лити, а не смеш казати, да су, и где су погрешили. Нека се сете немачке пословице: „Wem nicht zu rathen ist, dem ist auch nicht zu helfen“....

РЕДАК МИРАЗ.

Приповетка из живота.

II.

Месец дана после овог призора беху сватови. Младенци су сретно провели прве године свога брака у подпуном задовољству. Ништа им није оскудевало. Концем прве године обрадова родитеље красан дечарац, у ком су и деда и мајка уживали...

Друге године налазимо младе супруге и унуче у лепој кући г. Павловића.

Обрад беше, као што горе рекох, наимар, жали боже често наимар in partibus. Наимари су најнесретнији од свијух вештака. Песник, ма како сирома био, ипак ће наћи парче хартије и перо за своје стихове; сликар, ма не био у стању, да купи боје и платна, наћи ће бар парче оловке, креде или угљена те ће моћи своје вештачке мисли оживотворити и сачувати... ал камења, црепа и надничара тога нема á discretion! Наимар има често вештину, а нема средстава да ју изведе. Тако се збивало и нашем младом вештаку. „Бице“ му се састојаше из доходака од мираза његове супруге и његових сопствених... Врло красан приход за обична човека, ал мален за вештака. Врло је скупа ствар вештину гајити. Уз то беше Обрад у своју женицу на сву меру заљубљен, те није могао никакву жељу да јој одрече... једном речи: Обрад беше већином у новчаној неприлици.

Гђа Павловићка салетавала је непрестано свога мужа да им помогне: „Мили супруже,“ обичаваше рећи, „дај им бар још неки доходак. Зар можеш очима гледати како ти рођена деца кубуре?“

„Они кубуре?“ запита он зачуђено.

„Дакако... врло кубуре!“

„Тим боље! Бар ће се зет боље трудити, да више муштерија задобије!“

„Сад имају бригу више...“

„Хоћеш, да кажеш срећу више!“

Супруга јадикује и нариче, пребацује му окорело срце и немилосрдну душу и т. д.

„Говоримо паметно, мила жено!“ умириваше је супруг. „Узмимо сад, да сам ја збиља подвостручио мираз моје кћери, као што си ти желила... шта би сад било? Наш је зет вештак пак не зна да руководи новцем; наша деца не би ни данас богатија била, а ја би за десет хиљада форината сиромашнији био. Не би их могао тако дуго и лепо угостити, као што сад чиним — та они су већ преко три месеца код нас са дететом и служавком...“

„Хоћеш ваљда да их отераш, страшило?... Моју децу хоће из куће да отера... ох, боже...“

„Мани се луда разговора, жено! Не пада ми ни на ум!... Баш противно, било би ми врло неправо кад би нам ређе долазили; јер то би доказ био, да им је у њиховој кући боље и угодније. Помисли, жено, кад би они богатији од нас били, онда би нашој Јели овде код нас досадно било, њој и детету шкодиле би честе јесење магле, а зету нашем досадило би то често возакање у престоницу. Зато и опет велим свима родитељима, који су са „пуноадежним кћерима“ благословени: хоћете ли да задржите своју децу уз себе, а ви задржите новац; хоћете ли да уживате у вашим унуцима, задржите новац. Новцем остаје отац увек глава породице, остаје очева кућа право огњиште, за старе место напредка и уживања, а за младе место заштите и прибежишта. Назови моје поступање предрасуду, ако хоћеш, ја држим да је то права очинска љубав, која деци само срећу донаша. У кратко: ја недам ни паре више!

III.

Четрнајест дана после овога влада необична живахност у кући госп. Павловића. Он слави са својом супругом двадесетипетогодишњицу свога брака.

„Жено!“ рече својој супрузи љубазним гласом. „Овај дан морамо што свечаније прославити. Не штеди ни мало за ручак. Помисли, да сам постао гурман!... Наша су деца истина јутрос отишла у варош, не знам којим послом, ал ја сам им препоручио, да се за цело до ручка врате. Јела ће наћи у њеној соби нову хаљину... а и ти мила супруго дотерај се данас... Мило ће ми бити... Метни на себе драго камење моје матере, оно ме сећа на најмилије, што сам на свету имао!“

На то оде супруг да нареди све што треба за тај дан.

Ал зашто му није супруга ни речи одговорила?... Зашто је спустила забринуто главу?... Зашто је плакала са ћерком, кад се ова из вароши вратила?... Зашто је и зет тако забринут?... Зашто претрнуше сви троје, кад беше време ручку?...

„А где ти је драго камење, жено?“ запита супруг строго.

Место одговора баци му се супруга јецајући у наручја.

„Ти ми не одговараш, жено!“ настави госп. Павловић. „Добро, дакле ћу ја да говорим. Ти си продала драго камење!... Продала, за љубав свога лакомисленог зета. Да, он је тако лакомислен био, те добар стајао за неке варалице, које су га грозно омануле. Пак да бар половину својих дугова плати — он још дугује око 3000 фор. — морала си ти најдражију ми успомену моје матере, драго камење продати, те тако ми данашње весеље покварити!“

Супруга беше неутешима...

„Али доста сада!“ рече супруг кратко. „Чорба је на асталу... да седнемо!“

Супруга и деца га послушаше ћутећки.

Наједанпут цикне супруга... зет се такођер изненади и обоје полете госп. Павловићу у наручај и љубљаху га сузним очима.

Мати је нашла под убрусом у свом тањиру драго камење, а зет три хиљаде форината.

„Мили, добри супруже!“

„Драги оче...“

„Добро, добро!“ бранио се старац. „Сад ме ваљда нећете више страшилом називати!? Јесам ли имао право или не! Разумете ли ме сад, да отац мора увек имућнији бити него деца, ма било и једино ради тога да им узмогне у критичном часу помоћи. Али запамти, мили зете, те немој да ми у будуће таково што опет учиниш. Јер можда ја неби могао опет помоћи.“

1876. **Милан Светозарев.**

чека их један грошићар Чивут, по имену Велиш, који је више година у Турској и Србији провео те митрополиту на турски рече: Ово је прва мађарска варош, — ово су (показујући на публику) Мађари а и који нису и ти симпатишу с вама. Нека софте живе у том уверавању, али колико је Бела-Црква мађарска варош и колико народ околни и бело-црквани сами симпатишу са Турцима, то је софтама боље засведочено ома иза Вршца, ди су неколико куршума из рита у вагон улетила. — Тако веле путници, који данас из Вршца овде стигоше.

Могло се и са лица турских у Базјашу читати незадовољство са дочеком, али су и браћа Мађари клонули видећи у најодабранијим младићима цариградске школе тек олошештански. —

Ако се та депутација дуже у гостима задржи, могу лако околности наступити, према којима би морала пут у Азију у место у Цариград предузети, и том приликом за навек збогом остај својој драгој и једнокрвној браћи Мађарима рећи. — Ал ако ништа друго, а оно бар још једном обиђоше земље и градове, у којима некад сретно деспотоваше.

Минхен. У ово бурно доба свугди се све само говори о рату и о припремању за њ. Данас су нам најважније вести што са Прута долазе, о прелазу руске војске, о козацима код Калафата, о турској обрани и т. д. а затим ће нам и са запада загрмети цивилизаторна максима — рат. То је неизбежно дејство оријенталски заплета. Докле су Русија и Аустрија, једна активно, друга за сад пасивно упослени око турскога гроба, докле и Британска сву своју позорност мора обратити истоку, донде ће тако рећи спонтано на западу да се развијају противности између француске републике и немачке монархије, јер Француска сматра овај тренутак за најблагословенији, када се може сретно извести освета за седанске поразе. И у ствари надлежнима у Берлину нису могла не позната бити припремања, која су се у и около Париза пут немачке границе чинила. Још док се оријенталско питање није развило до данашњег акутног стања, владала је у велико заћевица међу Француском и немачком журналистиком, и ова је последња на више места наглашавала велики број војника, добру спрему, довлачење ране из Мађарске, разна утврђења и т. д. што се француске тиче. Но таман их та бојазан пређе, појави се Молтке у парламенат да их наново ужеже тврдећи, да су данашње околности такве, да свака држава мора све своје силе упрегнути, како је догађаји не би не спремне затекли и погазили, обраћајући пажњу парламента на француску војничку силу, која се већим делом стекла између Париза и немачке границе. Наглашујући уједно и спремност њихову и утврђења, која су се ту подигла позива парламанат, да одобри издатке, који се у циљи војничког припремања захтевају — чему су се мало њи противили. Поред тога би усвојено, да се учини зајам зарад унапређења поморске силе, што никако није знак мира и љубави. Кад помислимо, да Молтке, онако ћутљив, сам подсећа парламенат на могућност рата са француском, и да тај Молтке у парламенат није могао доћи као метеор изненада, но да је том његовом говору морао потпуни споразумак са целим берлинским кабинетом предходити, тада вам може збиља овамошње ситуација јасна бити. Свакако ове ће се ствари млого брже развити но оријенталске, и Француској и Немачкој не треба више од 14. дана и да мобилизују и да се покрве. Но да Немачка искрено жели мира, Молтке неби говорио, јер то је само изазивање, што ће се наравно са Француске стране оберучке прихватити. О томе ћемо кроз који дан већ моћи чути, свакако пак Француска неће остати на миру а да том изазивању не реагира.

Помисао да ће сва Европа ступити у клање, добива сваким даном све више могућности и доказа. Као год што извесно можемо рачунати на Француски и Немачки сукоб, још извесније можемо држати, да ће се и Британска наћи у подобном послу, чувајући своје жидовске интересе. То уверење нарочито интензивно влада у Петрограду, јер се за тај случај већ у велико мобилизује, да се, подобно јужној, до скора званој вишњевској војсци, створи и северна, намењена љубазним Енглезима. И тако ће Русија морати издржати борбу са два непријатеља. Што она такође и на границама Галиције концентрише своје трупе, томе не знам узрока. Свакако пак се и ту нада каквом доброме госту.

Из Србије допиру оде разни гласови. По неким вестима могло би се мислити, да се је тамо опет одважило за рат; по другима на против, да ће се држати потпуне неутралности. Не знам чему да верујем, али држим да би грешно било дотерати ствар до половине, и то најтеже половине, па напустити, презајући од неки баука, који само плаше, али ништа не могу наудити. Дакле ми равнодушно да гледамо како се нашим трудом користе Румунија, Русија, Грчка и т. д. а ладнокрвно да очекујемо пропаст, која ће нам из ти крајева не избежно доћи. Ја држим, да ће се о томе у Београду озбиљно размислити, чврсто се уздам да ће се Ристић данашњим приликама, сретствима и начинима умети послужити и Србији прибавити оно, што сви давно желимо. Јер они исти узроци што су нас нагнали прошле године у борбу, ти исти постоје и данас.

Још бих вам имао при крају споменути апетит некога Хрвата, који си је пре неколико дана у „Allg. Zeitungu"-у ласкао, како су и Беч и Пешта наклоњени, да се негдашња граница присаједини Хрватској, и то све услед тога, што ће се заузети Босна и Херцеговина, које ће се као негдашња граница уредити. Вели то су поверење задобили од Мађара отуд, што су по заповести верно затварали невине Србе за време српскога рата.

ВЕСТИ ИЗ БЕОГРАДА.

18. априла.

— Једна руска колона маршира на Ардахан. Пет оклопница инглеских отишле су из Малте у Крф. — Порта подвргава визитацији неутралне лађе, што иду у црно море, а забранила им је излазак у Босфор и Дарданеле ноћу. — У цариградском кварту Фанари изгорело је 600 кућа. — Пуковник Ленокс одређен је за инглеског аташеа при турској војсци. — Румунска скупштина усвојила је конвенцију с Русијом. Министар спољних послова изјављује, да је између Русије и Турске поцепан париски уговор.

19. априла.

— Руске војске у Калафату има данас до 32.000 људи; сви су опкопи армирани са великим топовима, сваки час очекује се да отворе жестоку ватру на Видин. У Турн-Северину нема руске војске.

ВЈЕСТИ ИЗ САРАЈЕВА.

Јуче 15. влада разасла овај булетин, који казује друго чудо XIX века: да су Турци неумрли јер их руско олово бити не може. 800 Руса погинути а ни један Турчин, није ли то чудо. Ево булетина: „Телеграфска депеша од стране сераскера влади нашега вилајета дошавши: Руска влада прије него што рат објави, преступи границу царске земље на неколико места и од стране царске војске одмах су потребни покрети предузети. На осталим местима, премда борба још није започела имала је јуче царска помоћна војска састојећа се из пет табора и на потребним тачкама налазећа се с руском војском, која је у околини Батума прешла, код места Чуруксу званога борбу, у којој су Руси преко осам стотина мртвих оставили. Данас се од стране царске флоте бомбардује варош Шогоред, што се по телеграфској депеши од стране батумског команданта дошавшој јавља.

11. априла 1877. *Редиф.*

— Сваки дан мање усташке чете туку се и нове образују. Буде ли од куд оружја све ће устати.

— Турци су као громом поражени. Сад се највише боје од Србије, јер се надају да ће и она опет заратити. Што прије то боље и срећније.

— Ноћас је г. Фремел снимио грб руског конзулата. И то је горко Турцима пало, који се још надаше да је шала.

— Све је код нас троструко поскупило, и још који дан, па се каиме (банке) ни примити неће.

— Турци покушавају не би ли и хришћане у војску узели, да им метеризе и мртве копају и други измет чине.

— У Добоју сносе многу храну. Ако Србија зарати — веле они — нека имамо хране ближе границе. До сад нема тамо никакве војске.

— Овде редовне војске нема него неколико стотина а мустафезе (башибозука) има у кршли (касарни) до 2000 људи. Само још сарајевског окружија мустафезу дигли нису а она друга сва је на бојном пољу.

— Једнако долази муниција и пушке из Митровице.

— **НОВИ САД** 24. априла. Данас у недељу 24. априла о. г. представљаће се у нашем позоришту позната шаљива игра **„Сађурица и Шубара"**, од Илије Округића Сремца, који је у том комаду тако верно нацртао наш народни живот у Срему пре двадесетак година, да га још и зачинио лепом шалом и здравим народним хумором, да ће се тој представи зарадовати сви пријатељи нашег позоришта, нарочито кад се сете, да је права милина гледати наше глумце како живо и добро приказују тај комад нашег Илије.

— Данас по подне догодио се у овој вароши веома несретан и у сваком погледу жалостан случај. Поштовани суграђанин *Даша Дера* уморен је усред бела дана на променади око бедема, не далеко од лимана. Убијца је починио грабежно уморство, јер је са несретне жртве своје поскидао прстење и златан сат с ланцем. Тело злостављеног однешено је у његов стан. Злочинац није досад ухваћен.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ".

(При закључку листа приспели.)

БЕЧ 23. априла. Министар Деказ изјавио у француској комори да ће се Француска придржавати најстрожије неутралности. Јуче одговорио Ласер на интерпелацију Гискрину о источном питању. Одговор идентичан са одговором Тисиним. Принцип неутралност и слобода акције. Руска војска све се већма прикупља око Рениа, Галца и Брајле. Турска позвала натраг свога заступника у Румунији. У Русији пожртвовање народа безпримјерно.

БУДИМ-ПЕШТА 5. маја. Данас одговорио министар правде Политу у ствари Милетићевој. Рекао је, да је истрага још у течају, ал да ће се скоро довршити, у обзиру Јанковића обавестиће се, ако је ко крив, што није био преслушан, у обзиру обуставе политичних истрага равнаће се по ситуацији. Кратак садржај дугачке реплике Полита-Десанчића овај је: И сама независност судијаештити против гоњења, када се судији хотимице сакупи и у руке даде материјал, који се хоће. Још је горе, кад су судије обузете партајским страстима. Милетићева истрага нема казњивог субстрата, његова осуда била би компромисија судства мађарског. У обзиру Јанковића министар није ништа опровргао. У обзиру амнестије, Милетић не жели такову, већ судску сатисфакцију. Милетићева парница опомиње на Бранковића у Јегри, ал нема политичних разлога, да се Милетић даље у затвору држи. Русија са њени милијон војника није спала на Милетићеву помоћ, као што се небрине за мађарске демонстрације. У Бечу пак знају, да већина саборска у Угарској и Аустрији још није већина народа монархије. Опомиње Мађаре на изреку: hodie mihi, cras tibi. — Ужасна узрујаност у сабору, крајња левица гласала против владе.

НОВИЈЕ.

Из Москве јављају, да се тамо спремају за свечан дочек царев. Триумфални сводови се праве, а варош је заставама окићена. Такође ће бити и две адресе поднесене цару, једна од вардуме, а друга од славенског одбора.

Цар Александар задржаће се у Москви до понедеоника. „Московскија вједомости" веле том приликом: „Русија се нема чега бојати, констелација је у Европи така, да је немогућа коалиција против Русије. Аустрија је као непријатељ мање опасна, него као савезник."

Бечко-Пештанским листовима јављају, да је кнез Милан позвао ђенерала Черњајева у Србију да му преда војсководство. Черњајева очекују у Београду.

Из *Задра* јављају, да је у Херцеговини код Бишине између усташа и Турака било првог окршаја, којом је приликом пало 15 Турака.

Из *Петрограда* јављају да је енглески посланик лорд Лофтус предао изјаву неутралности Енглеске, која идентично гласи као она од 9. авг. 1870 поводом немачко-француског рата.

Из *Атине* јављају, да је више својевољачких чета из Грчке прешло у Турску, да подигну устанак у Тесалији. Отомански посланик предочио је драстично грчкој влади, каква јој бајаги велика опасност овуда прети.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

НЕКА ЈЕ НА ЗНАЊЕ

сл. српским учитељским зборовима, сл. школским одборима и српским народним учитељима

да су у **„Српској народној задружној штампарији** у Новоме Саду поново штампана и могу се добити

„ДИСЦИПЛИНАРНА ПРАВИЛА"

ЗА УЧИТЕЉЕ СРП. НАРОДНИХ ВЕРОЗАКОН. ШКОЛА

издана наредбом српског народног црквеног школског савета од 26. августа 1876.

Цена је овој књижици 12 новчића.

Ова су правила подељена у четир одсека, и то: Одсек први **„Општа опредјелења**; одсек други **„О дужностима српског народног учитеља"**; одсек трећи **„О преступима и казнима"**; одсек четврти **„О поступку"**.

Пошто је ова књижица од стране гг. српских народних учитеља у нас често потраживана, то се надамо да је ова сад добро дошла и очекујемо млогобројну наручбину која ће се брзо и тачно обављати.

Наручбине нека се изволе управљати непосредно на подписану управу.

У Новоме Саду 20. априла (2. маја) 1877.

УПРАВА

„српске народне задружне штампарије" у Новом Саду.

СРПСКО НАР. ПОЗОРИШТЕ.

НЕДЕЉНИ РЕД ПРЕДСТАВА.

У недељу 24. априла: **„Сађурица и шубара"** Шаљива игра у 4. чина, с певањем, од Илије Округића Сремца. —

У уторак 26. априла с новом поделом улога *први пут*; **„Госпође и хусари"**. Шаљива игра у 3. чина, од грофа Александра Фредра превео Л. Телечки. —

У четвртак 28. априла: **„Кин"**. Позоришна игра у 5. чинова, написао Александар Дима, с француског превео К. Н. Христић. —

У суботу 30. априла *први пут*: **„Проводађија"**. Шаљива игра у 3. чина, немачки написао Јулије Розен, превео А. М.

ОБЈАВА.

Како скорим наступа летња сезона и како имам позива од више општина, то сам наумио друштво од 12 глумаца, 8 глумица, 4 почетника, 8 свирача с једним капелником, једног хаљинара и једног реквизитора изнова саставити.

Овим дакле позивљем српске и хрватске глумце и глумице као и свираче, који би вољни били код мене се ангажовати, да ми најдаље за 14 дана т. ј. 8. маја по ст. пошаљу своје писмене понуде.

Глумци и Глумице ваља да ставе у понудама своје крајње услове, струку и јесу ли певачи и који глас певају; они пак, које лично не познајем ваља да приложе своју слику. Сваки пак уједно изјаву, да ли може бити на опредељеном месту, које ћу у уговору назначити, најдаље до 20. маја по ст.

Почетници да назначе своје досадање занимање, године и јесу ли певачи и који глас певају.

Свирачи ваља да се сложе у друштво под једним капелником, који ваља да поднесе понуду у име целог друштва, или сам капелник за себе уз јемство, да ће до 20. маја по ст. саставити музику од 8. свирача.

Хаљинар уз своје услове ваља да означи сволу, коју може као гаранцију код којег завода положити, или бар врло добре препоруке.

Реквизитор ваља да приложи сведочбе о досадањем своме службовању и владању.

Сваки без разлике мора имати ваљану путну исправу.

У Новом Саду 23. априла 1877.

ЂУРО ПЕЛЕШ,
концес. управитељ нар. позоришта.

(Умољавају се сви југословенски листови да изволе ову објаву прештампати.)

ТРГОВИНА И ОБРТНОСТ.

СИСАК 29. априла. (Шипуш и друг.) Пшеница у врло незнатној залихи, дигла се је у очи политичких односаја на високе цене и држи се прва роба па ф. 7.20—30, а пошто приспелог $^3/_4$ жита получило је цену од ф. 5.15 на 50 килограма.

Наполице и Јечма нема.

Кукуруз скочио је услед турско-руског рата, који ће извоз из Влашке осујетити, почетком недеље на цену од ф. 3.50 и до под конац исте до ф. 3.85—90. него је мњеније од јучер почело охлађивати, ипак се чини, да ће се цене око ф. 3.70—80 одржати, ако банатски привози баш и замашнији буду, јер однос обећава трајно добар бити.

Зоб је опет на хладно мњење пала, јер купци немогавши врло повишене захтјеве дозволити, побринули су се на други крајеви да си потребу покрију, те тако није већих продаја било. Цене се међутим чврсто држе — за банатску робу ф. 4.40—50, а за босанску у транзито ф. 3.70—80 б. д.

Шљиве стоје на непромењеном мњењу без питања.

Воде су у $^3/_4$ бајера пуне и за пловитбу на дуже времена осигуране. Време променљиво.

Курз бечке берзе 23. апр. (5.) маја.

5% металици	58.—
5% народног зајма	64.20
Државни зајам од 1860 г.	106.90
Акције банчине	758—
Кредитне акције	136.—
Лондон	129.10
Угарске разтеретнице	72.50
Темишварске разтеретнице	69.75
Ердељске разтеретнице	69.—
Хрватско-славонске разтеретнице	70.25
Сребро	112.—
Ц. кр. дукати	6.11
Наполеондори	10.35
Немачке марке	63.50

ОГЛАСИ.

НАЈБОЉЕ **ЗУБЕ** И ЦЕЛОКУПНЕ **ЖВАКАЛИЦЕ**

намешта

Др. В. ДИК

зубни лекар из Будим-Пеште,

с гаранцијом, *најјефтиније и без бола.*

Ординује у гостионику „код царице Јелисавете", у соби бр. 22., од 9 сати за јутра до 5 сати пред вече. ☛ Бавиће се овде само кратко време.

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију." Српска народна задружна штампарија.